

Rangaistuksen tuomitseminen vanhentuneista rikoksista

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon.

Mainitussa tarkastuksessa havaittiin, että Satakunnan kärjäoikeus oli 30.11.2020 asiassa dnro R 20/1517 antamassaan tuomiossa nro 20/146925 tuominnut vastaajan törkeän liikenneturvallisuuden vaarantamisen ohella 14.9.2018 tehdyistä rattijuopumuksesta, huumausaineen käyttör rikoksesta ja kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta, joita koskeva haaste oli annettu vastajalle tiedoksi vasta syyteoikeuden vanhennuttua 24.9.2020.

SELVITYS

Kärjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut Satakunnan kärjäoikeuden kärjätuomari on 15.9.2021 antanut menettelystään häneltä pyytämäni selvityksen. Satakunnan kärjäoikeuden laamanni on antanut asiasta lausuntonsa.

Kärjätuomari on myöntänyt, että rattijuopumusta, huumausaineen käyttör rikosta ja kulkuneuvon kuljettamista oikeudetta koskevat syytekohdat ovat olleet vanhentuneet. Hän on kertonut, ettei hänellä ole omia muistikuvia pääkäsittelystä, mutta asiakirjat kuitenkin osoittavat selvästi, että hän on puheenjohtajana menetellyt virheellisesti, kun hän lukenut vanhentuneet syytekohdat vastaajan syyksi. Lisäksi hän on todennut, ettei hän voi selittää asiaa muuten, kuin että

syyteoikeuden vanhentuminen kolmen syytekohtan osalta on jäänyt häneltä kiireessä huomaamatta. Saatuaan selvityspyynnöstäni tiedon tekemästään virheestä kärjätuomari on hakenut korkeimmalta oikeudelta tuomion purkamista.

TUOMION PURKU

Korkein oikeus on kärjätuomarin hakemuksesta 19.11.2021 antamallaan päätöksellä nro 1750 (dnro H2021/124) purkanut kärjäoikeuden tuomion siltä osin kuin vastaajan syyksi on luettu rattijuopumus syytekohtassa 2, huumausaineen käyttörikos syytekohtassa 3 ja kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta syytekohtassa 4 sekä vastaajalle määrätyn yhteisen 60 päivän vankeusrangaistuksen osalta. Syyte on mainittujen syytekohtien osalta hylätty vanhentuneena.

Korkein oikeus on palauttanut asian Satakunnan kärjäoikeuteen uuden rangaistuksen määräämiseksi. Kärjäoikeus on 2.3.2022 asiassa dnro R 21/2400 antamassaan tuomiossa nro 22/109281 todennut vastaajalle aikaisemmissa tuomioissa määrättyt rangaistukset riittäväksi seuraamukseksi myös kyseisessä tuomiossa syyksi luetusta rikoksesta.

RATKAISU

Sovellettavat säännökset

Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta.

Rikoslain mukaan rattijuopumuksesta, huumausaineen käyttörikoksesta ja kulkuneuvon kuljettamisesta oikeudetta tuomittava enimmäisrangaistus on kunkin rikoksen osalta kuusi kuukautta vankeutta (rikoslain 23 luvun 3 § ja 10 § sekä 50 luvun 2 a §).

Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Arviointi

Kärjätuomari on selvityksessään myöntänyt asiassa vastaajan syyksi lukemiensa rikosten olleen vanhentuneen ja asiassa epähuomiossa tapahtuneen virheen. Koska syyteoikeus kyseisistä rikoksista oli vanhentunut, ei vastaajaa olisi saanut tuomita teoista rangaistukseen. Kärjätuomari on menetellyt huolimattomasti tuomitessaan vastaajan vanhentuneista teoista.

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksesta, josta rangaistusta ei lain mukaan voi enää seurata, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöratkaisun tekemiseen.

Kyseisenlainen virhe saattaa edellä todetun vakavuutensa vuoksi tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Korkein oikeus on todennut sen ratkaisukäytännöstä ilmenevän, että vähäisinä ei ole pidetty sellaisia virkavelvollisuuden rikkomisia, jotka ilmentävät tekijässä välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Rangaistussäännöksen tavoitteena olevan virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamisen kannalta rangaistusvastuuta ei sen sijaan ole perusteltua ulottaa sellaisiin yksittäisiin tekoihin, jotka jäävät tekijän syyllisyyden asteen kannalta vähäisiksi ja jotka eivät muutoinkaan edellytä rangaistuksen tuomitsemista ([KKO 2022:31](#), kohta 8; [KKO 2020:78](#), kohta 19).

Oikeuskanslerin ratkaisukäytännössä tuottamuksellista virkavelvollisuuden rikkomista on pidetty vähäisenä tapauksissa, joissa vanhentuneesta rikoksesta rangaistukseen tuomitsemisesta ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia eikä tuomarin menettelyyn ole liittynyt sen moitittavuutta lisääviä seikkoja, kuten esimerkiksi syyteoikeuden vanhentumista tuomarin oman laiminlyönnin seurauksena. Vakiintuneen seuraamuskäytännön mukaan kärjätuomarille on tällöin annettu virheestä huomautus.

Kärjätuomari on virheen havaittuaan hakenut tuomion purkua virheen korjaamiseksi, minkä seurauksena virhe on korjaantunut. Hänen virheellisestä menettelystään ei käytettävissäni olevien tietojen mukaan ole aiheutunut vahinkoa asian vastaajalle. Kyse ei ole ollut käsiteltävänä olleen rikoskokonaisuuden ainoista syytekohtista, ja oikeudenkäynti on siten ollut muun syytekohtan käsittelemiseksi tarpeellinen. Minulla ei asiasta käytettävissäni olevan selvityksen perusteella ole myöskään perusteita todeta syyteoikeuden vanhenemisen asiassa olleen seurausta kärjätuomarin omasta menettelystä.

Kun kärjätuomarin menettely lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta edellä kerrotuilla perusteilla olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei hänen ole ollut syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen. Näin ollen olen tutkinut hänen menettelyään vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa.

Johtopäätökset ja toimenpide

Käräjätuomari on menetellyt lainvastaisesti tuomitessaan vastaajan rangaistukseen syyteoi-
keudeltaan vanhentuneista rikoksista.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkis-
yhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti
tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen
vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla käräjätuomarille huomautuksen hänen virheellisestä menet-
telystään. Pyydän saattamaan toimenpiteeni käräjätuomarin tietoon.

Lähetän päätökseni tiedoksi Vaasan hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Oikeuskanslerinsihteeri

Leo Lahtinen